Покора

Ольга Кобилянська

Повно масної, ясної зелені і сміх сонця.

Чотирикутний сад, замкнений мовчаливими панськими будинками, пишався в барвах.

Весняні цвіти цвіли. Ще рано, в сірім світлі під холодними краплями роси розвивалися нанині.

І розвинулися.

Турецький боз… білий боз… повні кругляві тюльпани, нарциси — біліючі, мов на зелених стеблах попричіплювані метелики…

Зелені кущі з густо і лукувато до землі спадаючими вінками галузок, обсипані дрібним звіздовато-жовтим цвітом…

Сильно пахучі аврікли ситої, понсової краски, і братки.

Ціла маса прерізних братків і ще інші цвіти.

Білявим піском повисипувані стежки окружали, кокетливо вигинаючися, клумби і арабески і губилися в корчах, що росли густо під холодним муром…

Около десятої перед полуднем вибирався артист з дому і взявся спускати заслону над відчиненим вікном.

В тій хвилі підступила молода циганка до нього — двадцятилітня, може,— з двома дівчатками в чотирьох… п'ятьох роках до вікна і стала просити милостині.

Говорила побожні, покірні слова, а малі наслідували її, простягаючи і собі рученята до нього вгору. Сумовито, а заразом лакомо були звернені всіх очі на нього. Великі, жадібні очі, в котрих тліла несвідома пристрасть полудневих рас.

Кинув гріш вікном, і вони його зручно зловили.

Стояли дальше.

Хотіли ще чого-то. Мати просила дальше. Яку злишню, зношену одіж… стару яку хустку… або і що інше. Все одно що: лише щоб ще чого-небудь… не мали нічого. Прибули здалека і мусили знов дальше… далеко… страх далеко!

І знов звернулися очі всіх, як передше, на нього. Великі, з лакомим… дожидаючим виразом… Мати зложила руки навхрест на грудях і склонилась покірно до землі.

Хтось зсередини закликав його. Звучний, рівний голос жіночий, наказуючий зачиняти сей час вікно…

Кілька хвиль минуло.

Пішли вже собі?

Пішли.

Вона оставила тут під його вікном щось зі своєї покори і пішла білою широкою стежкою, що вилася між весняними цвітами, між кущами, обсипаними жовтим дрібним цвітом, в золотім блиску сонця… до других замешкуваних будинків.

Ішла звільна… несміливим кроком… зі звисаючими по боках руками… городом…

прямо, неначеб несла на голові повний дзбан. А однак… скільки-то ритму лежало в її рівнім ході… які шляхетні були в неї лінії, яка струнка і ніжна її стать, котрої краси не могла лишити і мізерна одіж, а зраджувала при кождім руху грацію і красу!

Глядів за нею. Артист…

Побачила когось з мешканців в панських сінях — і склала, як перше перед ним, тепер там руки навхрест і — повернула покора. Викінчено і скромно. Склонилася глибоко з повагою тихо до землі…

Засоромився.

Що було се таке? О що вона його перед хвилею просила, чого не міг дати, і вона надармо оставила щось зі своєї покори?

Що було се таке?

Соромився.

Відтак відшукав щось і збіг з тим вдолину.

Вона була зайшла там в сіни, а малі осталися в городі.

До них кивнув він рукою, вимахуючи дарунком високо, приманюючи їх до себе.

Прилетіли.

З утішним, щасливим щебетом — як птахи злетіли.

Темно-сині любі ластів'ята — розсіяні одною вже хвилиною…

Старше пірвало бурливо дарунок собі і, розкішно сміючись, вхопило його руку і притиснуло до неї свої уста. Але не там, де цілується звичайно, а трохи вище, майже під рукав.

В тій хвилі сходила мати по сходах і побачила все. Зложила руки навхрест і склонилася…

Поспішив в хату — з тайним щастям в грудях…

Не любив цілування. Але сей поцілуй дитинячих уст відчув він аж в душі. Лежав він йому на руці, немов прилипший до неї браток… один з тих оксамитно-м'яких з темними очима… яких саме багато цвіло он там в зелені і в світлі… Або ще лучче. Він лишив по собі виразний слід полудневого тепла…

І забув він все — артист.

І з тої хвилі минув довгий час і настала осінь.

В природі ішло все до посліднього викінчення. Тут і там добачувалося в ній послідні рештки сіяючої краси. В лісі… на нивах… в парку, а найбільше між гордими осінніми цвітами без запаху.

Тижні минають, як стоїть йому циганя перед душею.

І він бачить його, як тогді стояло… в мізерній одежині… головка сповита на манер матрони… в хустку неозначеної барви… смагляве личко з чорними очима… щастям розсіяними, напрочуд гарними очима… сумно вони закроєні — одинокі!!

І він хотів би, щоб воно знов прийшло.

Але не тепер — в маю.

Як все буде облите золотом сонця, буде розкошувати в свіжій зелені і в цвіті, в запаху і красі, в новості і утісі, і як повернуть ластівки,— щоб воно знов прийшло.

І він підняв би його високо вгору, а відтак дав би милостиню.

За те нехай би поцілувало його. Але не в руку і під рукав — лише в уста. Своїми дрібонькими, непорочними, теплими устами — нехай би поцілувало його. Тими пречистими оксамитно-м'якими братками… раз, і другий, і третій, а відтак нехай би ішло собі.

* * *

Але воно не прийде.

Попливло кудись далеко, гуляє під голим небом — і не прийде…

І виросте з нього така сама пальма, як його мати — висока, поважна… з сумовито закроєними очима — і буде клонитися.

Вивчиться руки навхрест складати і при кождій хаті і кождім порозі в просьбі о зношену одіж оставляти щось зі своєї покори…